

Bilaga 3 Redovisning av den interna kontrollen 2021

Syftet med intern kontroll är att säkerställa att verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt och resurseffektivt sätt, att information om verksamheten och rapporteringen om verksamheten och ekonomin är tillförlitlig och rättvisande och att verksamheten efterlever lagar och avtal med mera. Arbetet med intern kontroll inom kommunen utgår från kommunfullmäktiges beslut 2007 om reglemente för intern kontroll och utifrån riktlinje för nämndernas och bolagsstyrelsernas planering, uppföljning och internkontroll. En reviderad riktlinje beslutades av kommunstyrelsen i mars 2021. Reglementet har under 2021 reviderats och beslut förväntas tidig vår 2022. Den föreslagna revideringen av reglementet omfattar renodlade styrsignaler, moderniserat språk och anpassning till nuvarande styrning genom exempelvis kommunallagen från 2017. Ett tillägg har också gjort avseende ansvaret för kommunens visseblåsarfunktion.

I kommunen har respektive nämnd och bolagsstyrelse ansvar för den interna kontrollen. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för att se till att det finns en god intern kontroll i kommunen och har tillsammans med Uppsala Stadshus AB ett samordnande ansvar för den interna kontrollen. Kommunstyrelsen ska enligt uppsiktsplikten bidra med stöd till och utvärdering av den interna kontrollens funktionalitet och ändamålsenlighet och rapportera detta till kommunfullmäktige. Nämndernas och bolagsstyrelsernas internkontrollplaner beskriver vad som behöver göras utifrån prioriterade risker som framkommit i riskanalysen. Varje kontrollmoment i internkontrollplanen följs upp enligt beskriven frekvens och metod. Nämnder och bolagsstyrelser redovisar årligen resultatet av sin uppföljning till kommunstyrelsen.

Aktiviteter under året

Under året fortsatte översynen av kommunens reglemente för intern kontroll inom arbetet med utveckling av kommunens styrning. Den reviderade versionen av reglementet förväntas beslutas under våren 2022.

Kommunstyrelsen beslutade om reviderad riktlinje för nämndernas och bolagsstyrelsernas verksamhetsplanering och uppföljning samt interna kontroll i mars 2021 och reviderad riktlinje för riskhantering i maj 2021.

Utifrån kommunstyrelsens ansvar enligt reglementet har ytterligare steg tagits i att harmonisera arbetet med intern kontroll för nämnderna och bolagsstyrelserna. På förvaltningsnivå ordnas bland annat forum för erfarenhetsutbyte om intern kontroll och internkontrollplaner. Bolagen representeras av en handläggare inom kommunledningskontoret. En gemensam mall togs fram inför arbetet med internkontrollplanerna för 2022 och en gemensam mall för uppföljningen av internkontrollplanerna har tagits fram och kommer att börja användas 2022.

Under 2021 beslutades om två obligatoriska kontrollmoment som rör informationshantering. Information om detta gavs i olika fora för intern kontroll. För att säkerställa att nämnder och bolagsstyrelser omhändertog dem så lades de in i mallarna för internkontrollplanerna. Alla nämnder och nästan hälften av bolagen har därmed omhändertagit de båda kontrollmomenten. I de fall bolagen inte omhändertagit de obligatoriska kontrollmomenten har de utgått från en gammal mall eller använt en egen mall.

En e-utbildning i intern kontroll finns att ta del av för samtliga förtroendevalda och medarbetare på kommunens intranät och är obligatorisk för samtliga kommunens chefer. En fördjupningsutbildning i

intern kontroll samt utbildning i riskhantering finns också att tillgå. Utbildningen i riskhantering har under året setts över och uppdaterats efter den reviderade riktlinjen och rutinen.

En annan fortsatt insats som kommunstyrelsen hoppas ska leda till utveckling av den interna kontrollen, inom nämndernas verksamhetsområden men också på kommunövergripande nivå, är insamlingen av analyser och utvärderingar av system och rutiner för intern kontroll från nämnder och bolag. Inför 2022 kvarstod analysen i mallen för internkontrollplanerna som inför 2022 utökades till att gälla för både nämnder och bolag.

Analys och utvärdering av system och rutiner för intern kontroll 2021

Enligt reglementet ska nämnder och bolagsstyrelser årligen lämna in en analys och utvärdering av sina system och rutiner för intern kontroll till kommunstyrelsen. Under hösten 2020 införlivades analysen i mallen för internkontrollplanen. Samtliga nämnder och ungefär hälften av bolagen har använt sig av den gemensamma mallen.

Analys och utvärdering av system och rutiner för intern kontroll ska stödja utvecklingen av den interna kontrollen inom nämndernas och bolagsstyrelsernas verksamhetsområden. Genom att analysen samlas in ger den också ett underlag för samordning och lärande på kommunövergripande nivå. Inrapporteringen kan ge större kunskap om vad intern kontroll är och vilken roll den har i nämndernas och bolagens arbete mot måluppfyllelse. Den kan också ge en helhetsbild över vad den interna kontrollen består av, hur den fungerar och är organiserad inom respektive ansvarsområde samt bidra till en starkare koppling mellan den interna kontrollen och internkontrollplanen.

I analysen beskriver nämnderna och bolagsstyrelserna hur de arbetar och är organiserade för sin interna kontroll under nedanstående rubriker.

Efterlevnad av riktlinje och analys av funktionalitet

Hur nämnden/bolagsstyrelsen arbetar enligt den kommunövergripande riktlinjen för intern kontroll.

Organisation och ansvar för arbetet med intern kontroll

Hur arbetet med den interna kontrollen inom nämndens/bolagsstyrelsens verksamhetsområde bedrivs och är organiserat samt en analys över arbetets funktionalitet, hur nämnden och bolagsstyrelsen involveras i arbetet med den interna kontrollen, uppgifter om ansvariga chefer och handläggare på förvaltningen samt en beskrivning av ansvarsfördelning och arbetssätt. Här beskrivs också hur den interna kontrollen kopplas till övrigt arbete med ledning, styrning och utveckling av verksamheten.

Utveckling av intern kontroll

En beskrivning av hur nämnden/bolagsstyrelsen avser att utveckla arbetet med den interna kontrollen på kort och lång sikt.

Sammanfattning av nämndernas rapportering

Alla nämnder utom en har utgått från rubriceringarna enligt den nya mallen. Därför saknas komplett underlag för bedömningen.

Efterlevnad av riktlinjen och analys av funktionalitet

Med något enstaka undantag följer alla nämnder riktlinjen, även om det inte direkt hänvisas till riktlinjen utan det framgår av hur de beskriver arbetsprocessen från riskhantering och planer till uppföljning. Arbetet med riskhanteringen och valet hur riskerna ska hanteras utgör grunden för internkontrollen. Risker som ska åtgärdas kan hanteras inom verksamhetsplanen eller internkontrollen. I några fall beskriver nämnderna att vissa åtgärder omhändertas inom grunduppdraget. Uppföljningen av internkontrollplanerna sker också till största delen enligt plan. Det innebär att arbetet sker på ett systematiskt sätt inom kommunens nämnder.

De nämnder som direkt hänvisar till riktlinjen bedömer att riktlinjen ger tillräcklig styrning och två av dem ser inte behov av att komplettera med nämndspecifika rutiner. Andra nämnder har kompletterat, eller planerar att komplettera, riktlinjen med egna rutiner. Sammantaget betyder det att styrningen över den interna kontrollen ytterligare stärkts under året.

Organisation och ansvar

Nämnderna beskriver att de har en organisation för arbetet med att ta fram och följa upp internkontrollplanen. Antalet nämnder som beskriver hur nämnden eller utskottet deltagit i arbetet med internkontrollplanen har ökat från åtta nämnder 2020 till elva av totalt femton nämnder 2021. Nämnden eller utskottet har främst deltagit i arbetet med att identifiera och analysera risker. För de andra nämnderna involveras de först när ärendet ska beslutas och arbetet med framtagande sker inom förvaltningen. Det betyder att arbetet med att involvera nämnderna i år tagit ytterligare ett steg i positiv riktning genom att kunskapen om intern kontroll och att nämndens medverkan i arbetet stärkts.

Utveckling av arbetet med intern kontroll

De flesta nämnderna beskriver, i olika omfattning och med olika ambitionsnivå, hur de tänker sig det fortsatta arbetet. De nämnder som tidigare arbetat med någon form av kollegial granskning har ytterligare utvecklat det under 2021. Andra nämnder skriver att de påbörjat eller avser att införa liknande moment i sina arbetsprocesser. Någon förvaltning ger också uttryck över en vilja att samarbeta mer inom förvaltningen. Andra exempel är arbete med utveckling och tillgängliggörande av det kommungemensamma ledningssystemet, samt fortsatt utveckling av kontrollmiljö, kunskap om intern kontroll och utveckling av standardiserade kontrollmetoder.

Sammanfattning av bolagsstyrelsernas rapportering

Mallen för internkontrollplanen har använts av ungefär hälften av bolagen. Information om mallen för internkontrollplanen gick ut via kanalen för intern kontroll i teams och på intranätet först efter att sammanställd information om rapporteringskrav och mallar i årsuppföljningen skickats ut till bolagen. Inför arbetet med uppföljning och planer 2022 behöver informationen till bolagen bli tydligare och samordnas med övrig information om uppföljningen.

Sammanfattningen som följer baseras på inlämnade planer, oavsett mall, uppföljning av internkontrollplanerna för 2021 och bolagsstyrningsrapporterna. I bolagsstyrningsrapporterna ingår avsnitt om den interna kontrollen, till exempel om efterlevnad av styrdokument.

Efterlevnad av styrande direktiv

Med något enstaka undantag följer bolagen riktlinjen, även om det inte direkt hänvisas till riktlinjen utan det framgår av hur de beskriver arbetsprocessen från riskhantering och planer till uppföljning. Arbetet med riskhanteringen och valet hur risker ska hanteras utgör grunden för internkontrollen.

Risker som ska åtgärdas kan hanteras inom affärsplanen eller internkontrollen. Vissa av bolagens risker är att betrakta som sekretess och hanteras därefter. Uppföljningen av internkontrollplanerna sker också till största delen enligt plan. Det innebär att arbetet sker på ett systematiskt sätt inom bolagen.

Organisation och ansvar

Flertalet bolag beskriver att de har en struktur och ansvarsfördelning för arbetet med intern kontroll. Inom de flesta bolag är det chefs- och ledningsgrupp som värderar riskerna och styrelsen som beslutar om vilka risker som ska omhändertas i internkontrollplanerna. Bolagen beskriver också att det finns struktur för uppföljning och åiterrapportering av internkontrollen till styrelsen. Det innebär att arbetet sker på ett systematiskt sätt.

Utveckling av intern kontroll

Hälften av bolagen har beskrivit hur de avser att utveckla sitt arbete med interna kontrollen. Det är de bolag som använt sig av mallen för internkontrollplanen. Bland det som nämns är exempelvis utveckling av rutiner för intern kontroll och planer på att öka bolagsstyrelsen involvering i arbetet med internkontrollplanen genom till exempel riskanalysen.

Arbetet framåt

Från kommunövergripande håll kan ytterligare arbete göras med att utveckla de styrande dokumenten och mallarna och att säkra att de används fullt ut av både nämnder och bolag. Här är kommunikation viktigt för att säkerställa att alla nämnder och bolag nås med rätt information i god tid.

Under kommande verksamhetsår planeras en översyn av vägledningar som rör intern kontroll. Detta för att säkerställa att de följer de reviderade styrdokument som har beslutats. Det är också ett led i att renodla styrningen enligt den struktur som tagits fram för styrande dokument och en förutsättning för att fortsätta arbetet med att alla verksamheter arbetar på ett likartat sätt med sin interna kontroll.

Med hjälp av nätverket för internkontroll planerar kommunstyrelsen att utvärdera effekten av de obligatoriska kontrollmomenten i kontrollplanerna för 2022.

När det gäller arbetet med risker kvarstår utvecklingsarbetet med att kunna spåra utvecklingen av riskvärdet för att se om riskvärdet ökar eller minskar över tid. Riskvärdets utveckling speglar om genomförda åtgärder ger den effekt som är tänkt. Att följa denna utveckling skulle underlättas av att i större utsträckning digitalisera arbetet med risker och internkontrollplaner genom att utveckla kommunens planeringsverktyg till att bli mer ändamålsenligt för detta syfte. Det är dock ett arbete som ligger längre fram i tiden än kommande verksamhetsår.

Nämndernas och styrelsernas rapportering

Nämndernas, styrelsernas och aktiebolagens rapportering av intern kontroll 2021 och internkontrollplaner för 2022 finns i kommunstyrelsens diarium.